

PÚTNIK SVÄTOVOJTEŠSKÝ A JEHO VKLAD DO SLOVENSKEJ KNIŽNEJ KULTÚRY V ROKOCH 1871–1945

MARTA DOBROTKOVÁ

Abstrakt: Kalendár *Pútnik svätovojtešský* vydával Spolok svätého Vojtecha. Pútnik bol podielovou knihou pre každého člena spolku, ktorý zaplatil členský príspevok. Kalendár vychádza každoročne od roku 1871 dodnes s výnimkou roku 1919, čo súviselo s nedostatkom papiera po „veľkej“ vojne. Na histórii kalendára možno pozorovať vývoj spisovnej slovenčiny, krásnej literatúry, publicistiky, historiografie, pedagogiky a iných odvetví. V podstate možno konštatovať, že história kalendára odzrkadľuje dejiny Spolku svätého Vojtecha a rovnako tak aj slovenskej knižnej kultúry.

Kľúčové slová: Spolok svätého Vojtecha, Trnava, dejiny, kalendáre, Pútnik svätovojtešský, Katolícke noviny, učebnice

Spolok svätého Vojtecha¹ zohral veľmi významnú úlohu v slovenských dejinách. Jeho vznik oficiálne kladieme do roku 1870, ale úsilie jeho osnovateľa, katolíckeho kňaza Andreja Radlinského,² o jeho založenie bolo evidované už od polovice päťdesiatych rokov 19. storočia. Povoľenie na založenie spolku dostal Radlinský v roku 1869, keď nadriadené cirkevné úrady umožnili zrodenie spolku³ na základe predložených stanov. Preto mohol Radlinský v Katolíckych novinách, ktoré začali vychádzať od júla 1870 ako oficiálny tlačový orgán Spolku svätého Adalberta (Vojtecha), spomenuté stanovy publikovať a následne zvolať ustanovujúce valné zhromaždenie na 14. september roku 1870⁴ do Trnavy. Radlinský hneď od začiatku chápal Spolok svätého Vojtecha ako inštitúciu, ktorá mala v plnom rozsahu a dôsledne prevziať na seba duchovnú a mravnú záchranu slovenského národa, prebúdzanie a upevňovanie jeho národného povedomia a na všetkých slovenských školách v Uhorsku zadovážiť jazykovo i obsahovo správne učebnice. Celý tento projekt mal zabezpečovať edičný koncept spolku, postavený na troch základných bodoch: vydávanie *Katolíckych novín*, vydávanie všeobecne

1 Spolok svätého Vojtecha musel spočiatku používať označenie spolku podľa maďarského prekladu mena Vojtech – Adalbert, preto sa spolok oficiálne označoval ako Spolok svätého Adalberta až do vzniku Československej republiky.

2 Andrej Radlinský (* 1817 Dolný Kubín – † 1879 Kúty, okr. Senica) – kňaz, vydavateľ, redaktor, náboženský spisovateľ, jazykovedec a organizátor. Bibliografiu A. Radlinského spracoval H. Radváni, monografiu F. Šteller a T. Florin, najnovšie A. Hlaváč a J. Chovan.

3 Išlo o cirkevné schválenie od prímasa a ostrihomského arcibiskupa Jána Šimora (12. novembra 1869), ktoré v apríli nasledujúceho roku potvrdili aj v Ríme, nakoľko spolok mal byť literárny a cirkevný.

4 V roku 2020 si Spolok svätého Vojtecha pripomína 150 rokov od svojho založenia.

platných učebníc pre národné katolícke školy, ako aj kníh pre dospelých, a vydávanie kalendára Pútník svätovojtešský, ktorý sa dostal ako podielová kniha⁵ každému členovi spolku.⁶

Katolícke noviny sú najstarším slovenským týždenníkom, ktorý vychádza dodnes, aj keď evidujeme určité pauzy v ich vydávaní. Katolícke noviny s podtitulom *Katolícke noviny pre obecný ľud* začali vychádzať v novembri roku 1849 v Pešti. Prvým zodpovedným redaktorom bol Šimon Klempa,⁷ kaplán farnosti sv. Jozefa v Pešti. Ich vydavateľom bol Spolok pre vydávanie lacných kníh, ktorý pôsobil pri Spolku sv. Štefana. Klempa bol vydavateľom Katolíckych novín do roku 1852. Noviny vychádzali v bernolákovskej slovenčine. Klempovým nástupcom bol Ján Palárik,⁸ ktorý zaviedol do novín štúrom kodifikovanú spisovnú slovenčinu. Roku 1855 začala spolupráca Katolíckych novín s Andrejom Radlinským. Katolícke noviny sa postupne pretransformovali na týždenník *Cyril a Metod* s podtitulom *Katolícke noviny pre Cirkev, dom a školu*. Vychádzali najskôr v Budíne, neskôr v Skalici a v Trnave. Nová samostatná etapa Katolíckych novín začala v roku 1870, keď týždenník Cyril a Metod zanikol a vydávania novín sa ujal Spolok svätého Vojtecha.⁹

Vydávanie učebníc pre ľudové školy patrilo rovnako medzi prvoradé úlohy Spolku sv. Vojtecha popri sústredení sa na preklad a vydanie Svätého Písma, pretože spolok považoval učebnice za základ vzdelávania. Prvou učebnicou, ktorú spolok vydal, bol *Dejepis Uhorska* od Franka Víťazoslava Sasinka¹⁰ a Andreja Radlinského¹¹. Po dejepise nasledoval *Abecedár* autora Jozefa Zelligera a *Čítanka* Gabriela Zaymusa¹². Abecedár prinášal prekvapujúci spôsob výučby. Obe učebnice boli napísané skúsenými učiteľmi, ktorí mali pedagogickú prax, a tak

5 Okrem Pútníka dostávali členovia aj ďalšie podielové knihy, napríklad v roku 1872 to bola kniha, ktorá vyšla v trojtisícovom náklade s názvom *Spolok sv. Vojtecha, založený a do života uvedený 14. septembra 1870* a jej autormi boli Juraj Slotta a Štefan Ručka. V tom istom roku dostali členovia aj *Ústavopis čili náuka o právacích a povinnostiach občanských pre počiatkové, opakovacie a mešťanské školy, učiteľské prípravovny pre pospolitý ľud* od Gabriela Zaymusa. V roku 1873 bolo vydané *Zrkadlo učenia katolíckeho vo svätých obradoch čili ceremóniách, ktorý používa Svätá Cirkev katolícka pri verejných službách Božích* od Henricha R. Hlmlobena poslovenčené Františkom Richardom Osvaldom.

6 HANAKOVIČ, Štefan. Vydavateľská činnosť Spolku svätého Vojtecha. In: *Kniha* 93–94, Martin: Matica slovenská, s. 265. Dostupné na: www.viks.sk/dkk/kniha93_94_264_273.

7 Šimon Klempa (* 1811 Lakšárska Nová Ves, okr. Senica – † 1903 Trnava), kňaz, náboženský spisovateľ, národný dejateľ, prvý redaktor Katolíckych novín. Bol členom prípravného výboru na založenie Spolku Sv. Vojtecha, v r. 1899–1900 jeho predsedom. Literárne reprezentoval tretiu generáciu bernolákovcov.

8 Ján Palárik (* 1822 Raková, okr. Čadca – † 1870 Majcichov, okr. Trnava), kňaz, dramatik, novinár, politik, organizátor a kritik. Hlásil sa ku koncepcii slovenského národného hnutia vedeného Ľudovítom Štúrom. Spolupracoval s A. Radlinským. V r. 1852–1856 redigoval Katolícke noviny. Účastník Memorandového zhromaždenia v Turčianskom Sv. Martine v r. 1861.

9 *Katolícke noviny* vychádzali pod hlavičkou spolku do roku 1881. Od tohto roku sa editorstva a redigovania ujal trstínsky farár Martin Kollár, ktorý noviny vydával do roku 1904. Noviny v čase silnejúcej maďarizácie svojím duchovným poslanstvom napomáhali udržiavať hrdosť na slovenský národ. Noviny sa postupne stali tribúnou slovenských národovcov a politikov, ktorí presadzovali v novinách politické témy, kým v roku 1910 nezanikli. Ojedinelé snahy o ich obnovenie po vojne, konkrétne v roku 1919, neboli úspešné, stalo sa tak až v roku 1940 a odvtedy vychádzajú dodnes.

10 Franko Víťazoslav Sasinek (* 1830 Skalica – † 1914 Štajerský Hradec), kňaz, historik, národný dejateľ, editor, spisovateľ. R. 1969 zvolený za tajemníka Matice slovenskej, redigoval Letopis Matice slovenskej, zaslúžil sa o založenie gymnázia v Kláštore pod Znievom. Po zrušení Matice r. 1875 odišiel do Skalice, kde vydával Slovenský letopis (1876–1882). Po problémoch odišiel aj s matkou do Prahy, stal sa redaktorom katolíckych novín Čech, neskôr duchovným správcom Nemocnice milosrdných sester. R. 1892 sa vrátil na Slovensko, pôsobil v Radošovciach a Kútoch, neskôr v Mariazelli. Napísal viacero prác, z ktorých možno spomenúť *Dejiny kráľovstva uhorského 1–2* (Banská Bystrica, 1869; Martin, 1881) a *Život sv. Cyrila a Metoda, apoštolov slovanských* (Trnava, 1885). Na žiadosť Spolku sv. Vojtecha preložil do slovenčiny *Sväté písmo*.

11 Vydaný bol už v roku 1871.

12 Gabriel Zaymus (* 1843 Rajec, okr. Žilina – † 1894 Levoča), kňaz, pedagóg, spisovateľ, prekladateľ. Pôsobil ako riadny profesor na učiteľskom ústave v Banskej Bystrici a na katolíckom patronátnom gymnázium v Kláštore pod Znievom.

sa podľa nich aj deti z jednoduchých ľudových vrstiev dokázali naučiť pomerne rýchle čítať a písať. Učebnice boli napísané v katolícko-mravnom duchu a aj keď nie vždy, ale predsa v duchu národnom. Deti sa učili písať tri druhy písma – spojené písanie, tlačené písmo a fraktúra – tzv. švabach. Z autorov učebníc okrem G. Zaymusa, J. Zelligera, F. V. Sasinka, A. Radlinského možno uviesť aj Ignáca Schustera v preklade Štefana Ručku, Františka Richarda Osvalda a Františka Macvejdu. A práve Macvejda vydal v roku 1888 *Čítanku malých pre I. triedu rímsko-katolíckych ľudových škôl* s metodickým návodom používania čítanky „Slovo o zostavení a upotrebení Čítanky malých“. Čítanka vyšla v spolku ešte dva razy v rokoch 1898 a 1909. Okrem uvedených učebníc Spolok svätého Vojtecha vydal ešte Radlinského *Školník*, Zaymusovu *Ústavovedu*, *12 nástenných tabulí k Abecedáru*, Zelligerov *Zemepis*, *Praktický návod k písaniu a čítaniu pre učiteľov slovenských škôl*, atď. Spolkové učebnice boli jediné písané v slovenskom duchu a používali sa nielen v katolíckych, ale aj evanjelických školách. Zákon o povinnom vyučovaní maďarského jazyka na ľudových školách¹³ vytlačal spolkové učebnice zo škôl, ale radoví členovia spolku žiadali na školách ako pomôcku používať tieto učebnice a v prípade odmietnutia, síce s ťažkosťami, ale predsa učili svoje deti čítať a písať podľa nich. Učebnice zabezpečovali edičnú činnosť spolku pravidelne, ako o tom svedčia záznamy súpisov¹⁴ vydaných publikácií uverejňovaných v Pútniku svätovojtešskom.

V podstate ihneď po založení Spolku svätého Vojtecha zodpovední predstavitelia organizácie rozhodli, že každý člen, ktorý zaplatil členský príspevok, dostane každoročne podielovú knihu a kalendár¹⁵ spolku nazvaný *Pútnik svätovojtešský* s podtitulom *Obrázkový kalendár pre katolíckych Slovákov v Uhorsku* vydaný od Spolku sv. Adalberta (Vojtecha). Slovenské katolícke rodiny pred Vianocami zvykli túžobne očakávať príchod svojho miestneho jednatela, ktorý im priniesol podielové knihy a kalendár. Tieto knihy sa čítali dychtivo a prispievali k sviatočnej atmosfére Vianoc. Napomáhali tak vzniku rodinných knižníc v slovenských domácnostiach, čo bolo vlastne kritériom kultúrnej úrovne slovenských ľudových vrstiev. V knižniciach nachádzali vhodné čítanie všetky generácie slovenských rodín a tým Spolok svätého Vojtecha prispel k povzneseniu kultúrnej vzdelanosti Slovákov. Úlohou kalendára bolo ukázať cestu pútníkovi, ktorou sa môže dostať k vytýčenému cieľu,¹⁶ a preto spolok vyzýval, aby členovia Spolku Pútnik podporovali, *cestu mu urovnávali, aby všade, kde slovenské slovo v katolíckych ústach znie, nielen dostať mohol, lež s otvoreným náručím prijatý bol*.¹⁷

Zostavovaním kalendára bol poverený správca spolku, prípadne jeho tajomník. Prvé ročníky kalendára v rokoch 1872–1878 zostavoval správca Spolku sv. Vojtecha Juraj Slotta¹⁸. Tlač zabezpečovala do roku 1873 budapeštianska tlačiareň Minerva, kalendár na rok 1874 sa

13 Zákon – zák. čl. 18/1879 podpísal panovník 22. mája 1879. V r. 1907 sa situácia ešte viac vyostřila, keď panovník podpísal zák. č. 26 a 27/1907, tzv. Apponyiho zákony, ktoré viedli k prehĺbeniu maďarizácie v školstve a ďalšej likvidácii slovenských ľudových škôl.

14 Tieto záznamy sa pravidelne uverejňovali v Pútniku svätovojtešskom a tvorili súčasť správ na valných zhromaždeniach o činnosti Spolku sv. Vojtecha.

15 Pripomíname, že termín kalendár vznikol z lat. slova calendae, ktorým sa v starovekom Ríme označoval prvý deň mesiaca rímskeho kalendára. K najstarším rukopisným kalendárom v európskom kontexte patrili rímske kalendáre, ktoré sa zachovali na mramorových doskách, voskových tabulkách alebo papyrusových zvitkoch. Na rímsku tradíciu nadviazal stredoveký kalendár, ktorého zostavovanie sa stalo doménou v katolíckej cirkvi. Kresťanský kalendár, ktorý tvorili zoznamy mien svätcov podľa jednotlivých dní roka zostavené na základe martyrológie, býval súčasťou obradových náboženských kníh.

16 *Pútnik svätovojtešský na rok 1887*. Trnava, 1886, s. 89.

17 Tamtiež.

18 Juraj Slotta (* 1819 Rajec, okr. Žilina – † 1882, Leopoldov), kňaz, učiteľ, básnik, publicista a redaktor, spoluzakladateľ a prvý správca Spolku sv. Vojtecha. Teológiu študoval v Brne. Vysvätený za kňaza bol v r. 1842. V 1852 zložil v Prahe štátnu skúšku a odišiel ako pedagóg na katolícke gymnázium v Banskej Bystrici. Viaceré jeho kázne a príležitostné prejavy vyšli tlačou.

tlačil v tlačiarni Františka X. Škarnicla v Skalici a od roku 1875 v tlačiarni Žigmunda Wintera v Trnave, kým nezačal spolok používať vlastnú tlačiareň. Kalendár sa pod vedením J. Slotta usiloval zaviesť štruktúrovanú podobu, aj keď sa to podarilo až v nasledujúcich ročníkoch. V úvodných častiach kalendára sa uvádzali chronologické údaje k priebehu cirkevného,¹⁹ rozumej kresťanského roka, ktoré sa odvíjali od výpočtu dátumu Veľkej noci a udávali presný dátum, na ktorý v nasledujúcom roku pripadne Popolcová streda, následne veľkonočná nedeľa a ďalšie pohyblivé sviatky cirkevného roka, akými boli Nanebovstúpenie Pána, Turíce (Letnice), sviatok Najsvätejšej Trojice, sviatok Božieho Tela a napokon dátum, na ktorý pripadne prvá adventná nedeľa. Okrem toho sa pravidelne uvádzali aj sviatky evanjelickej a. v. cirkvi. Kalendár upozorňoval na pôstne dni, zaznamenával aj tzv. kántrové dni a výpočty súbežných letopočtov od stvorenia sveta, od potopy sveta, od založenia Ríma, od zavedenia juliánskeho kalendára, od narodenia Ježiša Krista, od zavedenia gregoriánskej reformy kalendára. Rovnako registrujeme aj uvedenie židovského kalendára. V prvom ročníku nasledovala kalendárová časť pre katolíkov, evanjelikov a starovercov, ktorá uvádzala presný dátum, kedy sa bude mesiac nachádzať v ktorej štvrti, kedy bude spln a kedy nov, rovnako tak aj znamenia zvieratníka. Obdobne sa udávali presné dátumy zatmenia slnka či mesiaca s poznámkou, či budú v našich končinách viditeľné voľným okom a či nie. V tejto kalendárovej časti sa uverejňovali aj pranostiky, častokrát podľa jednotlivých svätcov alebo úkazov osobitých ročných období. Juraj Slotta²⁰ ako zostavovateľ sa pričínil o publikovanie viacerých článkov, z ktorých možno vyzdvihnúť príspevok o najstarších dejinách Slovákov – Slovenov, o Cyrilovi a Metodovi, o histórii Ríma. V kalendári uverejňoval aj svoju básnickú tvorbu, ktorá však nemala nejakú vysokú úroveň.²¹ Okrem Slottových článkov sa v prvom čísle objavil aj príspevok Andreja Kubinu²² o svätom Vojtechovi, článok o anatómii človeka, povesti, rady pre poľnohospodárov, domáci lekár poskytoval poučenia v prípade ochorenia človeka, poštípnutia hmyzom apod. Kalendár v závere uvádzal abecedný zoznam a presný dátum konania výročných trhov a jarmokov. Roky redigovania Pútnika svätovojtejského Jurajom Slottom boli charakteristické ako roky viacerých slovenských sklamaní. Došlo k zrušeniu Matice slovenskej a troch slovenských gymnázií²³ a postupne nasledovala tvrdá maďarizácia, ktorá postihla najmä školstvo na území dnešného Slovenska. Napriek tomu Slotta v príspevkoch vyzdvihoval slovenský národ a povzbudzoval čitateľov k národnej hrdosti. V kalendári zaviedol viaceré stále rubriky, ktoré sa opakovali periodicky. Išlo napríklad o priblíženie známych pútnických miest nielen z územia Slovenska, ale aj dnešného Rakúska a iných častí monarchie. V kalendári pravidelne prezentovali nejakú osobnosť z radov slovenského kňazstva, ktorá sa významne zapísala do slovenských dejín, a takými boli napríklad Ján Šimor, Ján Juriga, Juraj Tvrдый, František V. Sasinek, Štefan Závodník, Jozef Ščasný, Martin Čulen apod. V kalendári sa uverejňovali aj krátke divadelné hry, odporúčania pre rodičov a vychovávateľov, hospodárske besiedky, rady pre chovateľov dobytky, príslovia a porekadlá. Z príspevkov sa často opakovali mravoučné články o škodlivosti pitia alkoholu a nabádanie k strizlivosti, rôzne hádanky, poviedky, aby si aj deti našli svoje rubriky. Zo statí zameraných na históriu možno uviesť

19 V súčasnosti sa používa označenie liturgický rok.

20 Okrem Pútnika svätovojtejského Juraj Slotta redigoval v rokoch 1871–1878 aj Katolícke noviny.

21 V Prahe mu v roku 1882 vyšiel súbor vlasteneckej a národným pátosom preniknutej poézie pod názvom *Jiřího Sloty Rajeckého Básnické spisy*.

22 Andrej Kubina (* 1844 Moravský Sv. Ján – † 1900, Trnava) – kňaz, básnik, prekladateľ, správca Spolku sv. Vojtecha v rokoch 1885–1891. Organizoval spolky miernosti, farár v Dolnej Krupej v r. 1881–1891, v r. 1891 vstúpil do noviciátu jezuitského rádu. Aj A. Kubina ako správca spolku bol poverený redigovaním Pútnika svätovojtejského.

23 V Turčianskom Svätom Martine, v Kláštore pod Znievom a v Revúcej.

napríklad dejepisné rozpomienky na Jána Hollého, či opis udalostí Francúzskej revolúcie,²⁴ príspevok o objavení Ameriky, o novokrstencoch – habánoch na slovenskom území,²⁵ o košických mučeníkoch, o chorvátskych osadníkoch v Bratislavskej stolici zo 16. storočia,²⁶ stručné dejiny niektorých miest ako napríklad Hlohovec alebo Šintava apod. Veľmi prospešné údaje uverejnil v kalendári František Richard Oswald o závetoch – testamentoch.²⁷ Od roku 1885 možno v kalendári nájsť aj temer kompletný zoznam členov panujúcej cisárskej rodiny, predstavených uhorských cirkevných hodnostárov od prímasa cez vymenovanie jednotlivých uhorských biskupov. V kalendári na rok 1886 sa rozbehlo uverejňovanie správ Spolku sv. Vojtecha s kompletným zoznamom členov a prispievateľov podľa farností a ich filiálok v jednotlivých biskupstvách, rovnako tak aj zoznam zomrelých členov. V tomto ročníku sa nachádzala aj výzva na zakladanie ľudových a školských knižníc. Od uvedeného ročníka sa v kalendári spustilo publikovanie viacerých reklám, napr. na existujúce poisťovne, kníhtlačiarne a konkrétne reklamu mala v kalendári aj tlačiareň Žigmunda Wintera, ktorá kalendár tlačila. Pútnik uverejňoval informácie o zakladaní spolkov pre pozdvihnutie hmotného blahobytu a duševného vzdelania, o založení Hornouhorskej banky Tatra so sídlom v Turčianskom Sv. Martine, rovnako aj spolku Kriváň na podporu chudobných žiakov, ako aj Uhorského krajinského vzdelávacieho spolku slovenského v Budapešti. Po Jurajovi Slottovi mal jeden rok²⁸ na starosti redigovanie Pútnika František R. Oswald. V nasledujúcom roku redakciu viedol Martin Kollár a po ňom v rokoch 1882–1885 Martin Medňanský. V rokoch 1886–1889 bol redaktorom František Otto Matzenauer, v rokoch 1900–1901 Martin Kollár, v roku 1902 Štefan Míšik a v rokoch 1903–1918 opäť Martin Kollár. Zasluhou správcu Martina Kollára začal kalendár uvádzať viacero významných článkov, napríklad správy o dôležitých udalostiach z predchádzajúceho roka v rubrike nazvanej Okienko, rovnako tak predstavil aj všetky uhorské vládne úrady a zloženie celej uhorskej vlády podľa jednotlivých ministerstiev. Od začiatku 20. storočia sa v kalendári začínajú uverejňovať menovite aj prispievatelia – členovia Spolku sv. Vojtecha v Spojených štátoch amerických. A práve obdobie prvých dvoch decénií 20. storočia znamenali pre kalendár významnú etapu. Kalendár sa tlačil na kvalitný papier, boli v ňom prvotriedne farebné vyobrazenia na kriedovom papieri, kalendár mal famóznu secesne upravenú farebnú väzbu. Roky po „veľkej“ vojne poznamenali aj kalendár. V roku 1919 nevyšiel pre nedostatok papiera po prvej svetovej vojne²⁹ a nasledujúce ročníky znamenali krok späť – kalendár sa tlačil na nekvalitnom papieri, s menejhodnotnými obrázkami, a aj úprava bola neporovnateľná s predchádzajúcimi ročníkmi. Tento stav trval temer až do polovice tridsiatych rokov, k výraznej zmene došlo až od roku 1940. Z ročníkov, ktoré boli graficky a aj kvalitne na nízkej úrovni, možno vyzdvihnúť príspevok Jána Pöstényiho z roku 1925, ktorý bol správcom SSV a aj zostavovateľom kalendára a uverejnil poznatky z pracovnej cesty po USA pod názvom *Moje skúsenosti v Amerike*. Rovnako treba uviesť, že počet členov spolku sv. Vojtecha neustále rástol aj v prostredí, kde žili Slováci – krajanovia – ako nás o tom presvedčajú počty zaevidovaných členov spolku v USA, Poľsku, Francúzsku a v Juhoslávii a sú uverejnené v Pútniku svätovojtešskom na rok 1930. V 30. rokoch 20. storočia si kalendár začína všímať aj slovenské menšiny žijúce v európskom zahraničí

24 Išlo o preklad z nemčiny.

25 *Pútnik svätovojtešský na rok 1891*. Trnava, 1890, s. 66.

26 *Pútnik svätovojtešský na rok 1890*. Trnava, 1889, s. 63.

27 *Pútnik svätovojtešský na rok 1880*. Trnava, 1879, s. 59.

28 Bolo to v roku 1880.

29 TOLLAROVÍČ, Peter. Putujeme spolu s vami už viac ako 145 rokov. In: *Pútnik svätovojtešský na rok 2015*. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2014, s. 43.

príspevkami ako napr. Zo života Slovákov v Rakúsku od Vladimíra Hohoša. Kalendár venoval veľkú pozornosť aj Slovákom, ktorí žili v rumunskom Rudohorí. Publikoval články, ktoré do Pútnika posielal Rudolf Dočolomanský, slovenský učiteľ pôsobiaci medzi Slovákami v Rumunsku. Aj kalendáre zo 40. rokov minulého storočia uverejňovali viaceré fotografie zo života Slovákov nielen v Rumunsku, ale aj vo Francúzsku, Belgicku, Švajčiarsku a samozrejme zo „slovenskej“ Ameriky a priniesli aj články o živote našich krajanov a viaceré skúsenosti slovenských učiteľov z Rumunska. Dôležitým bol príspevok J. Pöstényiho o jubileu Spolku svätého Vojtecha z roku 1940 alebo Jozefa Čárskeho k 75. výročiu spolku uverejneného v roku 1945 pod názvom Naučenia z minulosti. Štyridsiate roky predstavovali energické napredovanie publicistiky, ktorá sa uplatňovala na stránkach kalendára publikovaním najmä modernej poetiky danej doby.³⁰

Záverom možno konštatovať, že Pútnik svätovojtešský zohral v skúmaných rokoch dôležitú úlohu v živote slovenského národa. Vychádza dodnes už 150 rokov s analogickou tematikou a takmer rovnakou podobou. Na kalendári možno pozorovať chronologický vývin topografického aj grafického rázu kníh od používania pôvodného kurentu až po dnešnú latinku v tlačenej podobe, rovnako tak možno badať aj vývoj či stagnáciu grafických vyobrazení. V jeho dejinnej evólúcii sa dá vystopovať aj vývin slovenského spisovného jazyka, novinárskej praxe, literatúry, poetiky, historiografie, čiastočne pedagogiky, sociológie, etnológie a iných odvetví. Kalendár prežil viaceré zvratov v Spolku sv. Vojtecha, rovnako tak aj premeny spoločenských systémov, ktoré sa odzrkadlili na jeho formálnej, aj obsahovej stránke. Preto možno odvážne deklarovať, že pozitívne ovplyvnil slovenskú knižnú kultúru.

SAINT-ADALBERT PILGRIM AND ITS CONTRIBUTION TO SLOVAK BOOK CULTURE IN THE YEARS 1871–1945

Summary: The aim of the article is to present the calendar of the association of St. Adalbert Pútnik svätovojtešský – Saint-Adalbert Pilgrim. Saint-Adalbert Pilgrim was a publication for every member of the association who had paid the membership fee. The calendar has been published annually from 1871 until today, with the exception of 1919. The association did not publish the calendar in that year as there was a shortage of paper after the “Great” War. The history of the calendar shows the development of the standard Slovak language, literature, journalism, historiography, pedagogy and other fields. Basically, it can be said that the history of the calendar reflects the history of the Society of St. Adalbert as well as Slovak book culture.

Key words: Association of St. Adalbert, Trnava, history, calendars, Saint-Adalbert Pilgrim, Catholic newspaper, school-books

Prof. PhDr. Marta Dobrotková, CSc. (* 1954)

Pôsobí na Katedre histórie Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Prednáša slovenské dejiny 1. polovice 20. storočia, pomocné vedy historické, dejiny archívnictva na Slovensku a vedie semináre k dejinám 20. storočia. Publikuje príspevky k dejinám Slovákov v zahraničí, k spoločenským, kultúrnym a regionálnym dejinám druhej polovice 19. a prvej polovice 20. storočia.

³⁰ TOLLAROVÍČ, Peter: Putujeme spolu s vami ..., s. 45.